

for de uindviede at forstå, hvor forfatterne er på vej hen med deres analyse, og for de indviede at placere dem teoretisk og dermed at forholde sig til deres arbejde.

Derefter følger beskrivelser af de seks discipliner, der analyseres i bogen: Etnologi, filosofi, virksomhedsøkonomi, litteraturvidenskab, psykologi og socialantropologi. Disse beskrivelser er lagt an, så de modsvare kapitlerne „historie” og „omgivelser” i en klassisk monografi. Scenen er sat, kulturanalysens indtogsmarch intoneret, men så bliver det i virkeligheden ikke til forfærdeligt meget mere. De følgende kapitler, der rummer sammenligninger og beskrivelser af forskermiljøerne rundt omkring på fagene, er fulde af gode og tankevækkende iagttagelser, men om det i virkeligheden er en etnografisk analyse af forskeruddannelsens *kultur*, se det er sværere at afgøre. Og det har måske først og fremmest at gøre med afgrænsningen af studieområdet.

Inden for de senere år har nogle af de væsentligste diskussioner inden for etnografien handlet om dragningen af kulturgrænser. Og det er efterhånden almindeligt accepteret, at den slags grænser altid er hypotetiske, og at de først og fremmest tjener det formål at afgrænse et udsnit af virkeligheden, som så kan gøres til genstand for samtale, analyse eller diskussion. Det er præcis Gerholm & Gerholms udgangspunkt for studiet af forskeruddannelsens kultur. At det ikke er en naturligt afgrænset enhed, men at det også er en del af en bredere universitetskultur, som igen er del af det svenske samfunds kultur o.s.v. Fra et fagligt synspunkt kunne det have været rart, om dette udgangspunkt havde fået lov til at slå igennem i analysen. Ikke mindst fordi det i denne sammenhæng ville have været ganske oplagt. Der er i hvert fald det særlige ved *Akademia*, at befolkningen kun lever der på deltid. Det kunne have været interessant, og sikkert frugtbart for diskussionen af den ikke-ekspliciterede viden, der fordres i forskellige faglige miljøer, om man bare engang imellem havde overskredet analyseenhedens grænser. Det eneste, der er i den retning, er nogle generelle overvejelser over, at det er lettere for en psykolog end for en antropolog, en litteraturforsker eller en etnolog at lægge sit arbejde bag sig og gå ud i verden som privatperson. På denne måde falder bogen i virkeligheden i to afdelinger. En første del, der tydeligt demonstrerer, at forfatterne har begge ben plantet i moderne teoridannelse, og

en anden del, der i virkeligheden er en traditionel analyse ud fra devisen om, at verden er fuld af selvstændige og afgrænsede kulturer, som det giver mening at analysere som sådan.

Bogen havde været et mere bemærkelsesværdigt bidrag til den antropologisk/etnologiske forskning, hvis Gerholm & Gerholm havde fastholdt det teoretiske udgangspunkt i analysen.

Disse indvendinger bør ikke afholde et eneste menneske inden for forsknings- og undervisningsplanlægningssektoren fra at læse bogen og forholde sig til den. Det kan de kun blive klogere af. Dog savner man i denne forbindelse belysning af et enkelt tema. Det er ikke nogen hemmelighed, hverken i Danmark eller i Sverige, at forskning et langt stykke henad vejen er en konkurrence om penge. Ikke bare for de individuelle forskere, men også for institutionerne. For at få del i forskningsmidlerne må man både som individ og som institution kunne argumentere for sin relevans og sin nødvendighed. De tider er for længst forbi – i hvert fald i Danmark – hvor tørst efter kundskab eller bare almindelig nysgerrighed var et argument for at forske i noget som helst. Det kunne have været interessant med en mere dybtgående analyse af, hvordan fagene profilerer sig selv strategisk i forhold til de bevillende myndigheder, og hvilken betydning dette har for den konkrete forskning, der udføres. Emnet er selvfølgelig potentielt sprængfarlig, specielt når man betænker, at undersøgelsen er udført af to forskere, der selv er afhængige af en fremtid i forskningsmiljøet. Men det ville have været relevant at belyse det.

Lisanne Wilken,
Institut for Antropologi
Københavns Universitet

ROGER GOODMAN: *Japan's 'International Youth': The Emergence of a New Class of Schoolchildren.* Oxford University Press 1993. Clarendon Paperbacks. 283 sider, pris £12.95. ISBN 0-19-827897-7 paperback.

Børn og unge, som p.g.a. forældrenes udstationering har opholdt sig i udlandet, er som regel blevet beriget med færdigheder i fremmede sprog og indsigt i andre samfundsforhold, som senere i livet kan komme dem til gode. I Japan betragter man disse „internationale unge” som de potentielle frontkæmpere, der dels skal

formidle ny international viden og dels erobre stadig flere markedsandele på globalt plan. Der bliver med andre ord stillet store forventninger til disse unge, hvorfor man skulle formode, at de ved hjemkomsten til Japan ville blive modtaget med åbne arme, velvilje og positivitet. Roger Goodman påpeger imidlertid i sin bog *Japan's 'International Youth'*, at en internationalisering ikke udelukkende er af positiv karakter, men at et ophold i udlandet ligefrem kan blive vendt i negativ retning og blive en byrde for hele familien, når den vender hjem til Japan. Dette problem er der mange tidligere udstationerede, som kan nikke genkendende til, men for at forstå at dette problem er specielt stort i Japan, er det nødvendigt at forstå den måde, japanerne opfatter fremmede. Goodman skildrer i et langt historisk kapitel det modsætningsfyldte forhold (guddommelighed/trussel og rent/urent), som japanerne har til „de fremmede”. Og hermed har han også antydnet de problemer, som japanerne kastes ud i, når de vender hjem efter et ophold i udlandet.

Derefter bruger han et helt kapitel til at definere disse unge, som kaldes *KIKOKUSHIJO*, der direkte oversat betyder „returneret dreng eller pige”. Men definitionen er langt mere kompliceret. Begrebet omfatter kun børn af forældre, som tilhører de øverste sociale lag, hvorfra diplomater, mediefolk og især medarbejdere ved de store koncerner rekrutteres. Det er traditionelt de familier, der gennem generationer har været privilegeret med de bedste muligheder for at få en høj uddannelse. Det er derfor en selvfølge, at *KIKOKUSHIJO* følger i deres forældres fodspor, så det gode navn ikke spoles. Alle gode kræfter er derfor sat ind på at skabe de bedste betingelser for disse børns muligheder for at overleve de skræppe optagelseskriterier på uddannelsesinstitutionerne. Der er siden 50' oprettet i hundredvis af japanske skoler i udlandet, som skal sikre, at børnene foruden den internationale uddannelse, stadig bliver undervist „på japansk”. Det kom derfor som en stor overraskelse for tusindvis af forældre, som i 70' rejste ud til alverdens destinationer for at holde det økonomiske mirakel i live, at deres børn efter hjemkomsten blev mødt med mistillid – ikke blot af kammeraterne – men af hele samfundet. Børnene mærkede via drillier og chikanerier, at de blev opfattet som en trussel mod den japanske samfundsorden. En gruppe effektive forældre tog initiativ til at oprette specielle skoler, som

kunne tilbyde „Quick Adaptation, Supplementary Teaching and Advice on Educational Careers”, hvor de returnerede børn blev blandet med „rigtige” japanske børn. Her skulle det snart vise sig, at de største problemer ikke var de boglige, men derimod af kulturel karakter. Såvel forældre som børn, der har opholdt sig i udlandet, har store problemer med at blive accepteret i Japan, fordi de, som Goodman udtrykker det: „lugter for meget af smør”. De er for store individualister, de er for frigjorte og åbenmundede, de har tillagt sig for mange vestlige vaner og værdier. Men det værste er, at de har mistet deres plads i det hierarkiske system, og derfor kan ingen „rigtig” japaner forholde sig til dem på korrekt japansk vis, nemlig som et „jæg-svagt” medlem af en gruppe, hvor alle kender deres rette plads. De er derfor „out of order” og derfor også en trussel mod hele det japanske samfund.

For at komme dette alvorlige problem til livs, har man nu kreeret en ny uddannelse for *KIKOKUSHIJO*, hvor begrebet *NIHONGINRON*, der betyder „videnskaben om den japanske egenart”, har fået første prioritet. Her fokuseres på de specielle kulturelle værdier, som er essentielle for at kunne overleve i det japanske samfund. Denne undervisning indledes med en „rensesproces”, hvor de værste internationale unoder pilles væk. For eksempel giver et perfekt engelsk anledning til beskyldninger for at være arrogant, hvorfor sproget hurtigt rettes til efter det lokale niveau. Lærerne indskærpes, at de ikke må fremhæve *KIKOKUSHIJO* i undervisningen, og de må ikke trække på den indsigt i sprog og kultur, som de unge måtte have erhvervet sig. Når disse urenheder er fjernet og de accepterede færdigheder er gemt godt af vejen, kan man begynde at svøbe den unge ind i japansk kultur. Når de kulturelle værdier er genvundet, kan den returnerede unge nu påbegynde opbygningen af en helt ny rolle, som det „kultiverede menneske”, der er blevet beriget med „værdier og en status, der kan sammenlignes med den, han havde ved fødslen”. Processen indebærer nu, at man med varsomhed kombinerer de internationale færdigheder med de japanske etiske og moralske begreber og dermed efterlever det slogan, som opstod i 700-tallet *WAKON KANSAU* (japansk ånd – kinesisk teknologi). For, som dengang, handler det også nu om at fjerne de fremmede urenheder, at genoprette orden og igen udvise *MIYABI* (høvisk forfinelse).

Bogens første halvdel er forsynet med en mængde statistik, tabeller og kurver, som bl.a. viser at ca. 1/4 mill. japanere er udstationerede i udlandet og at ca. 50.000 børn hermed før eller senere bliver *KIKOKUSHIJO*. Statistikken viser også, at der går langt flere piger end drenge i de oversøiske internationale skoler, fordi drenge ofte bliver hjemme i Japan med deres mor for at undgå problemer. Man kan også se, at flere drenge end piger bliver optaget på genopretningsskolerne hjemme i Japan. Hvorfor? Jo, fordi pigerne „kun” skal være korrespondenter o.l. og kun bruge uddannelsen indtil de bliver gift, mens de unge mænd skal konkurrere om de bedste uddannelsespladser, for at få de bedste jobs, der skal sikre Japans økonomiske globale førsteplads. For at kunne klare denne opgave må man være „en rigtig” japaner.

Goodmans bog er spækket med gode iagttagelser og informationer omkring det japanske uddannelsessystem, som mig bekendt ikke har været offentliggjort tidligere – alene af den grund er det en vigtig bog. Men bogen er især værdifuld, fordi den berører et af de største tabuerner i Japan, nemlig de menneskelige omkostninger ved at være verdens førende økonomiske magt.

Hanne Andersen
Institut for Antropologi
Københavns Universitet

JACK GOODY: *The Culture of Flowers*. Cambridge University Press 1993. 462 sider, rigt illustreret. Pris £40.00 ISBN 0-521-41441-5 hardback, £13.95 ISBN 0-521-42484-4 paperback.

Bogens titel lyder spændende, og ideen er god. Desværre er bogen ikke blot lang, men også umådelig kedelig. Goody har tilsyneladende taget de kilder, han havde for hånden, og herfra skovlet en masse enkeltstående informationer sammen, skåret nogen kapitler ud, og kaldt det en bog.

Forfatteren undlader helt at definere, hvad en blomst er. Det gjorde Goethe ellers så flot (et i forplantningens tjeneste omdannet skud der slutter stængelens vækst). Goody viser også et helt grundlæggende ukendskab til systematisk botanik. Carl von Linné nævnes næsten tilfældigt, og der er intet om folketaxonomier, hvad man ellers kunne have forventet af en antropo-

log.

Bogen er opremsende, ganske uanalytisk, og mangler både historisk dybde og globalt perspektiv. Dette er trist, da brugen af blomster/planter/frugt dekorativt, symbolsk og rituelt synes næsten universel. Jeg savner en beskrivelse af klassifikationssystemer: af kategorier af blomster og af blomsters tal, en sådan diskussion ville ellers have glædet Gregory Bateson, som forfatteren nævner som et forbillede. Tænk på de „naturalistiske” renaissance-malerier med hvide 5-bladede liljer – liljen som renhedssymbol – men tallet i blomsten blev ændret fra 6 til 5 fordi kunstneren fandt tallet 6 (naturens tal) akavet og atypisk for en blomst. Endelig mangler bogen en beskrivelse af det magiske univers, hvor blomster på grund af deres farve, duft – til tider kombineret med giftighed eller andre ubehagelige attributter – har en så prominent position.

Som et bærende element for bogen fremsetter Goody den tese, at grunden til at blomster benyttes så lidt til dekoration i Afrika blandt andet skyldes „økologiske faktorer”. Han skriver: „Asien besad et meget bredere spektrum af blomstrende planter end Europa og Afrika, og havde som følge af dette flere karakteristiske dufte...” (sic). Denne „økologiske” tese er det rene vrøvl. Han siger dertil, at afrikanerne fortrinsvis benyttede svedjebreg, og derfor ikke havde tid til at dyrke blomster... I næste afsnit (s. 18) modsiger Goody sig selv og skriver: „selv en gruppe jægere og samlere som de der bebod Andamanerne ... viser en større interesse for blomster.”

Spørgsmålet om, hvorfor afrikanere bruger blomster mindre end andre, er formodentligt ubesvareligt. Man kunne med samme ret spørge, hvorfor afrikanere, ligesom tyskere, russere og finner, har tradition for at spise svampe, mens grønlændere, nordamerikanske indianere, danskere, englændere og indere mangler denne tradition. Svampeglæde og svampefrygt er givetvis heller ikke betinget af økologiske faktorer.

Sluttelig mener Goody, at brug af blomster – dekorativt og symbolsk – kendetegner „cultures of mass consumption”, dette er sikkert kvantitativt korrekt (hvis man tæller tulipaner i Holland, eller jasminer i Indien) derimod har forfatteren tydeligtvis ikke besøgt, hverken Polynesien eller Mikronesien, hvor blomster udgør et vigtigt element i kropsdekoration for både kvinder, mænd og børn.